

POLITBAROMETER - marec 2003

Stališča o vključevanju Slovenije v NATO

vir: FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE – INŠTITUT ZA DRUŽBENE VEDE
Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij

Raziskava je bila opravljena od 10. 3. do 12. 3. 2003, na osnovi vzorca telefonskih naročnikov zajeli 911 polnoletnih oseb, državljanov Slovenije, in z njimi izvedli telefonski intervju s pomočjo standardiziranega vprašalnika. Vzorčenje je potekalo iz vzorčne baze (BN=1992), ki je bila izčrpana do 46%. Telefonske intervjuje Politbarometra 3/03 je izvajalo 27 izšolanih anketarjev CJMMK, povprečen čas trajanja intervjuja (računalniška meritev) je 12,2 minuti, medtem ko je skupni bruto čas trajanja ankete 403 ur.

Poudarki iz raziskave Politbarometer - marec 2003

Tokratna meritev je potekala vsega tri tedne po februarški in zajema obdobje intenziviranja javne razprave o vključitvi Slovenije v EU in NATO. Že pred tem so bila razjasnjena vprašanja glede pravnega temelja in zavezujočnosti referendumoma in zaključen strankarski spopad ob tem, tako da se je razprava osredotočila k argumentom "za" oz. "proti" EU in še posebej k argumentom "za" oz. "proti" vstopu Slovenije v NATO. Meritev pokaže naraščajočo in visoko stopnjo informiranosti ter naraščajočo stopnjo opredeljevanja do obeh ključnih vprašanj in jasno nakaže izide obeh referendumov.

Najprej o EU: Opredeljenost v marcu doseže najvišjo točko doslej, kar 87% vseh vprašanih; 19% ostane neopredeljenih. Delež opredeljenih za vstop dosega 71% in proti vstopu 10% vseh vprašanih.

Nobena v analizo vključena kategorija ne kaže značilnih odstopanj od splošne visoko pritrdilne usmerjenosti.

Opredeljevanje do NATA: Tokratna meritev se približa oz. izenači z decembrsko meritvijo, ko je po izrečenem vabilu Sloveniji v Pragi močno narasla podpora in upadlo zavračanje vključitve v NATO.

V marčni meritvi 48% vseh vprašanih izreka podporo članstvu v NATO, 28% možnost članstva zavrača, 23% vprašanih pa ostane neopredeljenih. Medčasovna primerjava meritev od decembra do marca in strukturna analiza pokaže izenačenost profilov opredeljevanja prav vseh v analizo vključenih kategorij. V obdobju december–februar je prav za vse kategorije veljalo, da se je delež opredeljenih "za" NATO zmanjševal in delež opredeljenih "proti" NATO povečeval; meritev v marcu pa pokaže, da se je prav pri vseh kategorijah delež opredeljenih "za" NATO močno povečal, delež opredeljenih "proti" NATO pa upadel na decembrsko raven. V tem obdobju je narasla trdnost opredeljevanja vprašanih, kar se pokaže tako med opredeljenimi "za" in "proti" NATO. Še vedno pa velja, da so opredeljeni "za" bolj trdni v svojem stališču kot opredeljeni "proti". Napovedana udeležba na referendumu je visoka. Med domnevnimi udeleženci referendumoma se za vstop izreka 52%, proti vstopu 28%; 20% je neopredeljenih. Če neopredeljene ob domnevi, da bo med njimi največ abstinentov referendumoma, iz opazovanja izločimo, dobimo razmerje 65% "za"; 35% "proti". Še vedno se pokaže, da je povezanost s strankami (strankarske preference) dejavnik aktivnejšega opredeljevanja. Za NATO se najizraziteje izrekajo preferenti LDS (63%), SDS (63%) itd, najbolj izrazito proti pa preferenti SMS (51%), SNS (46%).

Izjemen premik v javnem mnenju je, poleg razgrinjanja argumentov "za" in "proti" NATO, mogoče pripisati tudi vplivu najverodostojnejših javnih osebnosti in med njimi še posebej M. Kučana, J. Drnovška, J. Potočnika, B. Pahorja, T. Ropa, J. Mencingerja, J. Kacina itd. Neizmerjen, a zanesljivo prisoten s svojim vplivom v tem obdobju, je bil tudi J. Stanovnik. K temu so prispevali argumenti R. Prodijskega, G. Verheugena in G. Robertsona ter vrste zunanjih ministrov, ki so izrekli priporočila Sloveniji za vključitev v NATO.

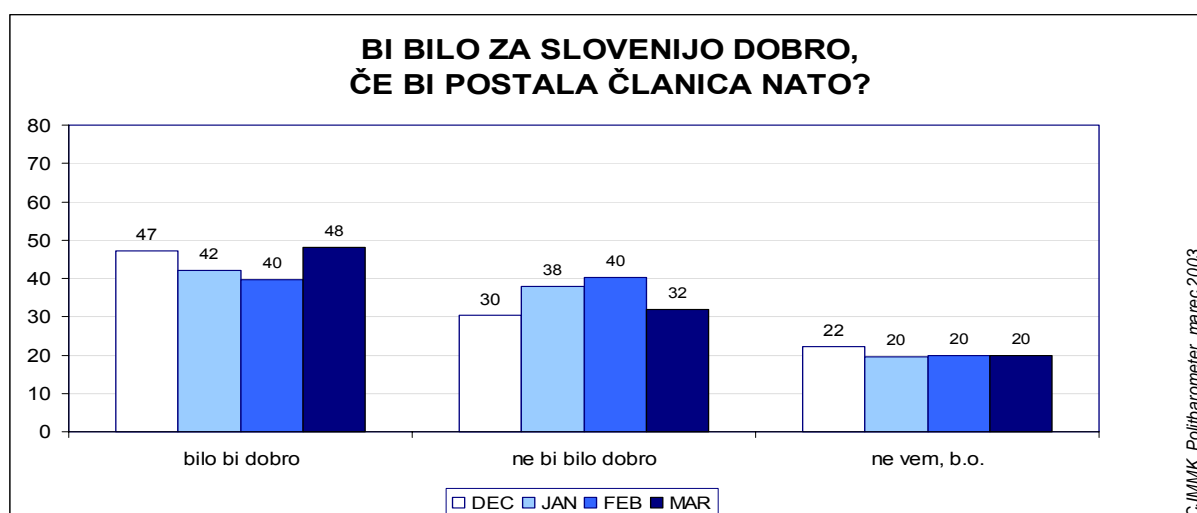
Politbarometer – standardna vprašanja: V vseh ostalih sestavinah tokratne meritve se pokaže višja stopnja opredeljevanja, rahel pozitiven trend v izražanju splošnega zadovoljstva, ocenjevanju delovanja osrednjih državnih ustanov in v izražanju zaupanja v institucije. Vzponi so vidni predvsem v podpori, oceni uspešnosti delovanja in zaupanju predsedniku vlade, oceni uspešnosti delovanja ministrstvu za evropske zadeve, za šolstvo, znanost in šport, za finance, itd., upadi ocen pa pri Ministrstvih za zunanje zadeve, za obrambo za notranje zadeve... ipd.

Aktualnost vprašanj o vključevanja Slovenije v NATO smo, poleg standardnih indikacij (bilo bi dobro/ne bi bilo dobro; glasoval bi za/proti), tudi tokrat poglobili še z dodatnimi vprašanji: tiste, ki se do NATO referendumu še niso opredelili, smo povprašali, ali se vendarle nagibajo bolj "za" ali bolj "proti" NATO; poleg tega smo vse, ki so se do NATO referendumu opredelili, povprašali, ali so glede svojega stališča povsem trdni, ali pa bi ga na osnovi novih argumentov in informacij lahko spremenili. Glede na pričakovane spremembe v stališčih nas je zanimalo tudi, v kakšni meri vprašani zaupajo argumentom in stališčem v zvezi z NATO, kot jih izražajo vodilni politiki in mnenjski voditelji, povpraševali pa smo tudi o sprejemljivosti pri poročilih, ki so jih v zvezi s članstvom v NATO izrekli trije ključni predstavniki Evropske unije oz. NATO.

1.1 Bilo bi dobro/ne bi bilo dobro

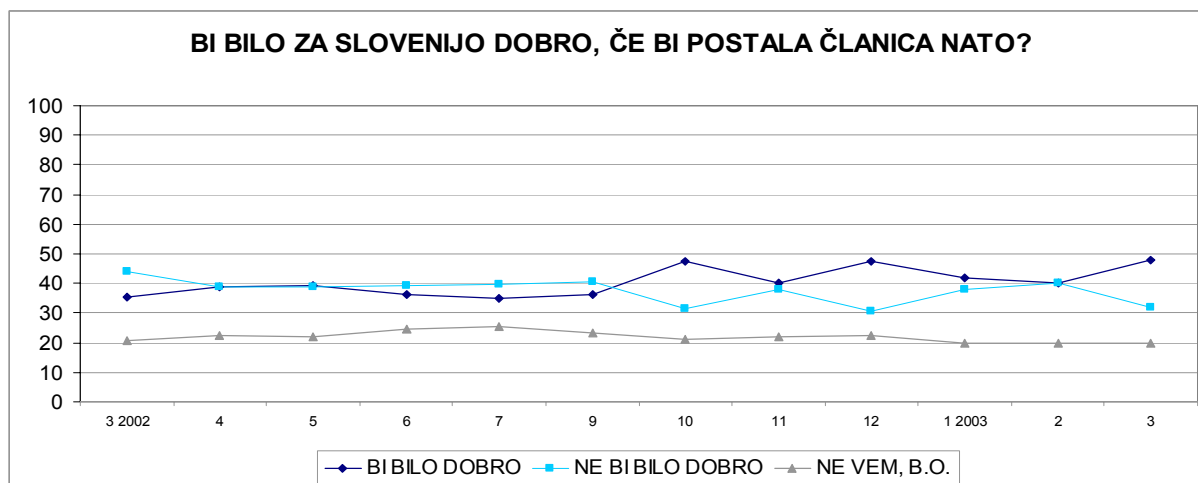
Na vprašanje, ali bi bilo dobro ali ne, če bi Slovenija postala članica NATO, tokrat 48% respondentov sodi, da bi bilo to dobro, 32% pa jih sodi, da to ne bi bilo dobro, petina vseh, to je 20% respondentov, ostaja neopredeljenih. Primerjava rezultatov z meritvijo v obdobju december-marec nakaže tokrat izrazit vzpon deleža pritrdilnih stališč ob sočasnem vidnem zmanjšanju deleža zavrnilih stališč; ob tem delež neopredeljenih ostaja vseskozi skoraj nespremenjen. Ugotovimo torej lahko, da je delež stališč "bilo bi dobro" v marcu enak oz. višji kot doslej najvišji izmerjen delež v decembru lani; glede na februar je delež pritrdilnih stališč narasel kar za petino, prav tako pa je delež zavrnilih stališč glede na februar upadel za petino.

Graf 1.1

Iz medčasovnih primerjav rezultatov meritev v obdobju marec 2002 do marec 2003 lahko razberemo, da je napetost javnega mnenja vsled približevanja možnega povabila oz. pod vplivom samega povabila v NATO (v preseku oktober-december 2002), ko je delež pozitivnih ocen močno presegel delež negativnih, do februarja sicer močno popustila, v zadnji meritvi pa se je zopet jasno izrazila. Marčno stanje ponovno nakazuje premik iz razdvojenosti in razpolovljenosti k jasnejšemu osredotočanju javnomnenjske ocene o koristnosti članstva Slovenije v NATO.

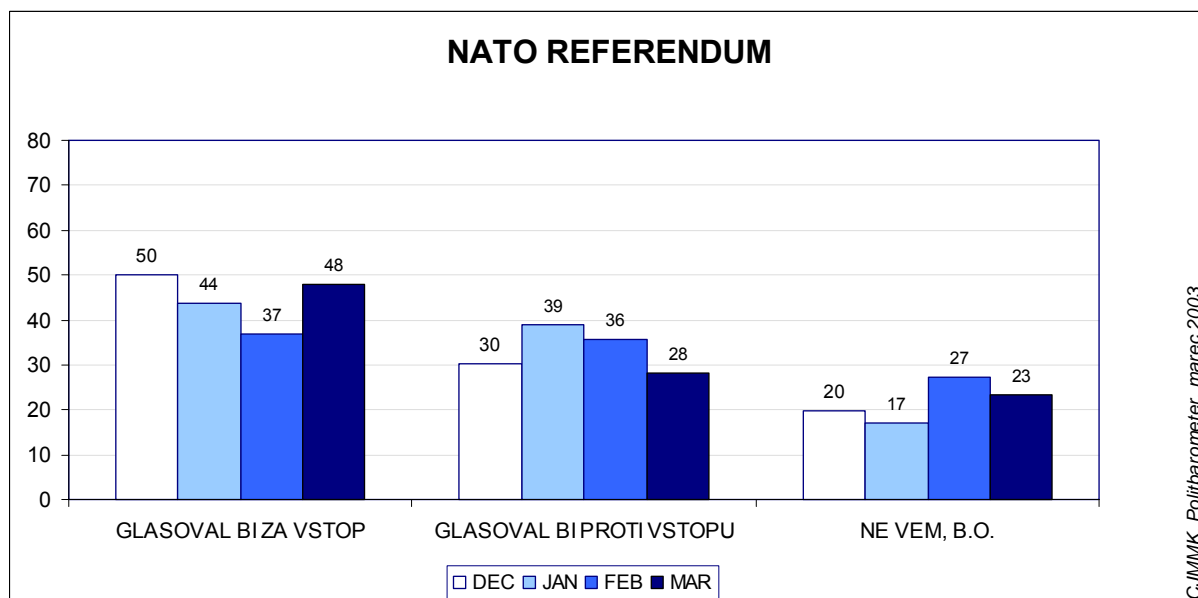
Graf 1.2

1.2 Kako bi glasovali na referendumu o NATO

Drugo ključno vprašanje zajame napovedano odločanje "za" ali "proti" NATO na "referendumu" – s tem, da smo se tokrat iz projekcije "na konec tedna" usmerili na razpisani datum referenduma: 23. marca 2003, ki je od točke meritve odmaknjen vsega štirinajst do dvanajst dni.

Graf 1.3

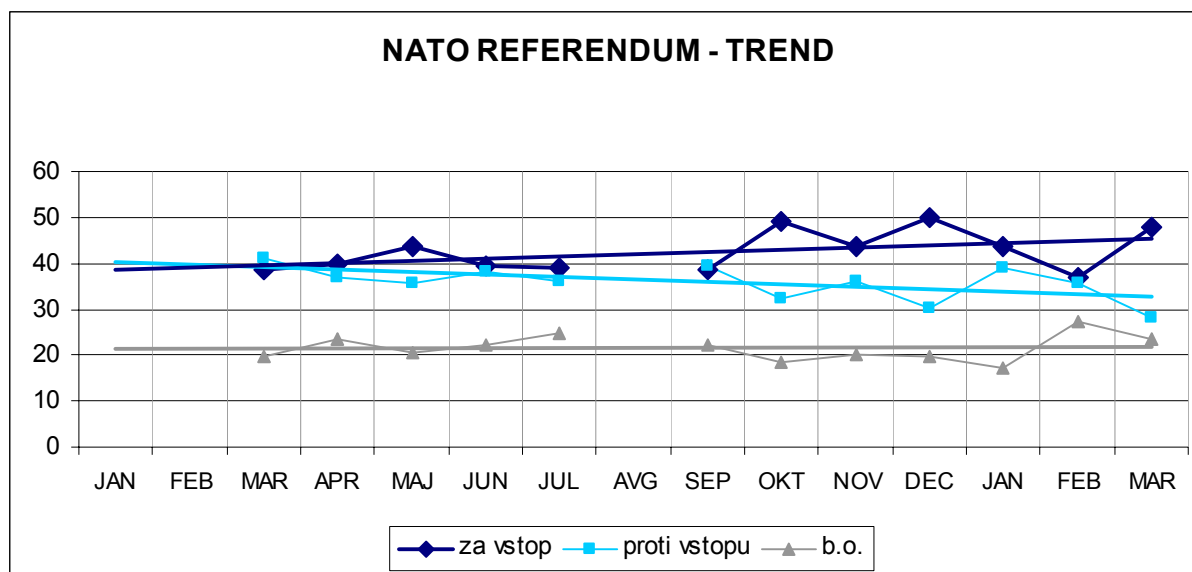

Decembrska meritev tokrat predstavlja visoko izhodišče, za katerim meritvi v januarju (44%) in v februarju (37%) vidno zaostajata, meritev v marcu pa se izhodišču močno približa. Če je javno mnenje januarja in februarja močno odbojno reagiralo na strankarske razprave okoli termina in pravne osnove referendumu ter njegove obvezujočnosti, se je v obdobju od zadnje meritve, torej v zadnjih treh tednih usmerilo k bistvu dileme o NATO, se lažje izražalo in osredotočilo ob odgovoru "za" NATO. Očitno je, da je v tem časovnem preseku del opredeljenih proti NATO spremenil svoje stališče v prid NATO. Delež neopredeljenih pa je tudi v marcu še vedno sorazmerno visok (23%).

Po meritvi v decembru je tudi za meritev v marcu značilna jasna usmeritev za NATO, medtem ko je v januarju in februarju močno nasprotna usmeritev, ki pa je v marcu presežena.

Kako je opredeljevanje potekalo v obdobju od marca lani do marca letos, lepo ilustrira grafičen prikaz trendne analize.

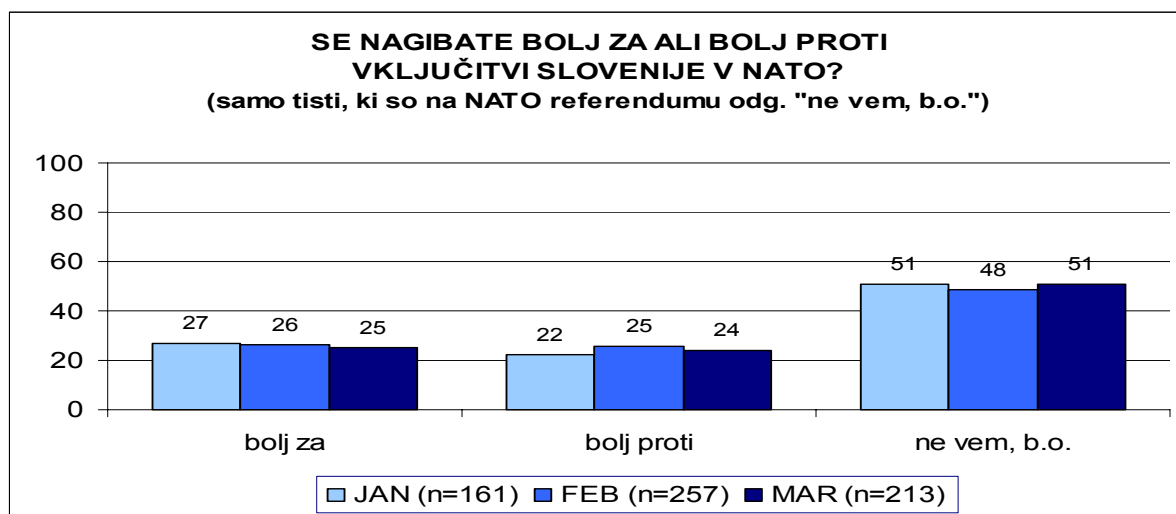
Graf 1.4

Tudi tokrat smo anketirance, ki so ob vprašanju o glasovanju na referendumu ostali neopredeljeni, povprašali, ali se vendarle nagibajo "bolj za" ali "bolj proti" vključitvi Slovenije v NATO. Kot kaže spodnji graf, znaten del (51%) prvotno neopredeljenih tudi po tem vprašanju ne odgovori določno, preostali pa se razporedijo "bolj za" (25%) in "bolj proti" (24%). Ali takšno naknadno opredeljevanje pomeni, da je med neopredeljenimi večja "rezerva" glasovalcev "za" ali "proti" NATO, s tem ni

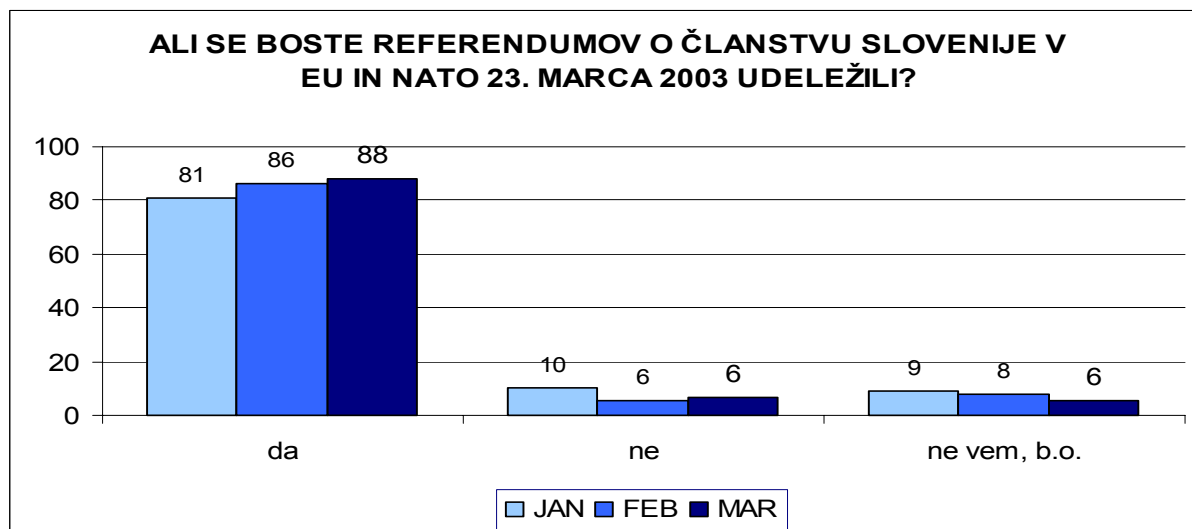
razjasnjeno. Vidi pa se, da se ob naknadnem opredeljevanju neopredeljeni "za" ali "proti" opredeljujejo približno v enakem razmerju kot opredeljeni.

Graf 1.5

Napovedana udeležba na referendumu 23. marca je visoka – in celo značilno višja kot v februarju (88%).

Graf 1.6

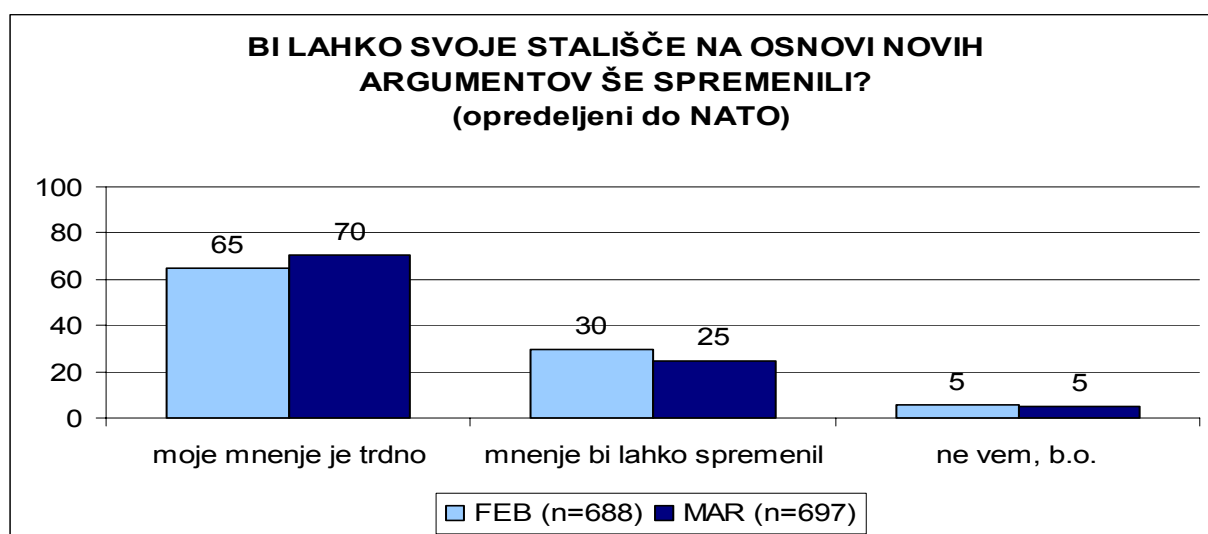

1.3 Trdnost opredelitev glede glasovanja "za" ali "proti" NATO

Respondente, ki so se na vprašanje o glasovanju na referendumu opredelili "za" ali "proti" NATO, smo povprašali, ali so povsem trdni glede svojega stališča, ali pa bi na osnovi novih argumentov in informacij stališče še spremenili. Da je njihovo mnenje trdno, je tokrat odgovorilo 70% vseh vprašanih, četrtnina vseh (25%) pa je dopustila

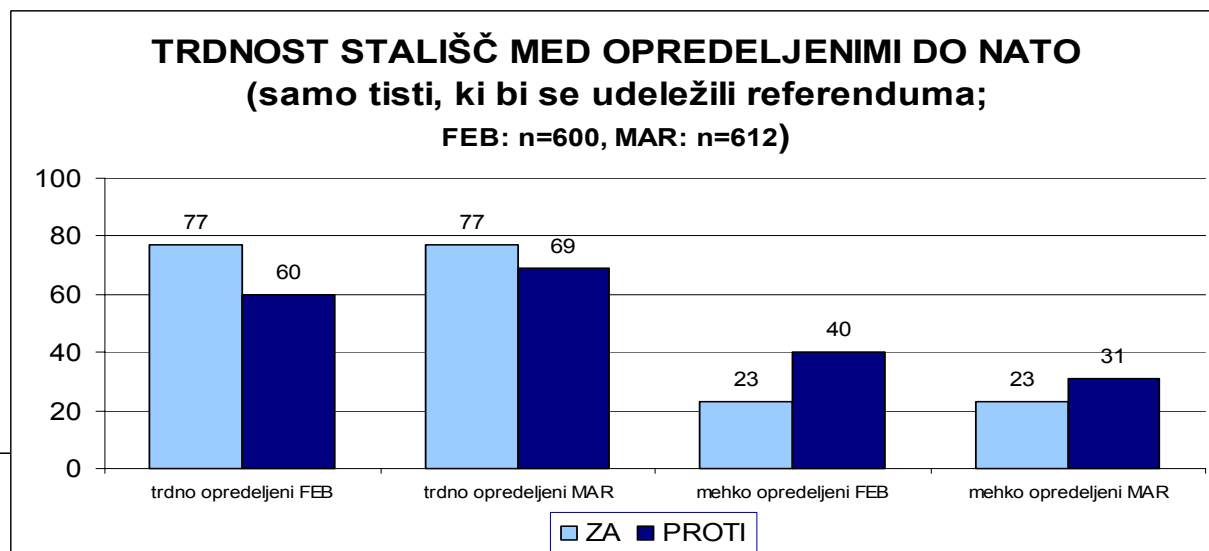
možnost, da bi na osnovi novih informacij svoje mnenje še lahko spremenili; le 5% vseh je ostalo neopredeljenih. Iz grafa 1.7 lahko razberemo, da je delež trdno opredeljenih iz februarja v marec značilno povečan. Analiza pokaže, da so najbolj trdno opredeljeni respondenti iz skupin: višje in visoko izobraženih (79%), respondentov iz negospodarstva (73%), upokojencev (79%), respondentov s področja Ljubljane in Maribora (76%), zadovoljnih z materialnimi razmerami (74%), nevernih respondentov (78%), levo samoopredeljenih (77%), preferentov SDS (76%) in LDS (74%), integralistov (75%) itd.

Graf 1.7

Iz grafa 1.8 pa je mogoče razbrati (v časovnem preseku februar in marec), da so v svojih opredelitvah respondenti "za NATO" bolj trdni kot respondenti "proti NATO". V primerjavi februar-marec pa se pokaže, da se je v sicer zmanjšani skupini opredeljenih proti NATO njihova opredeljenost utrdila.

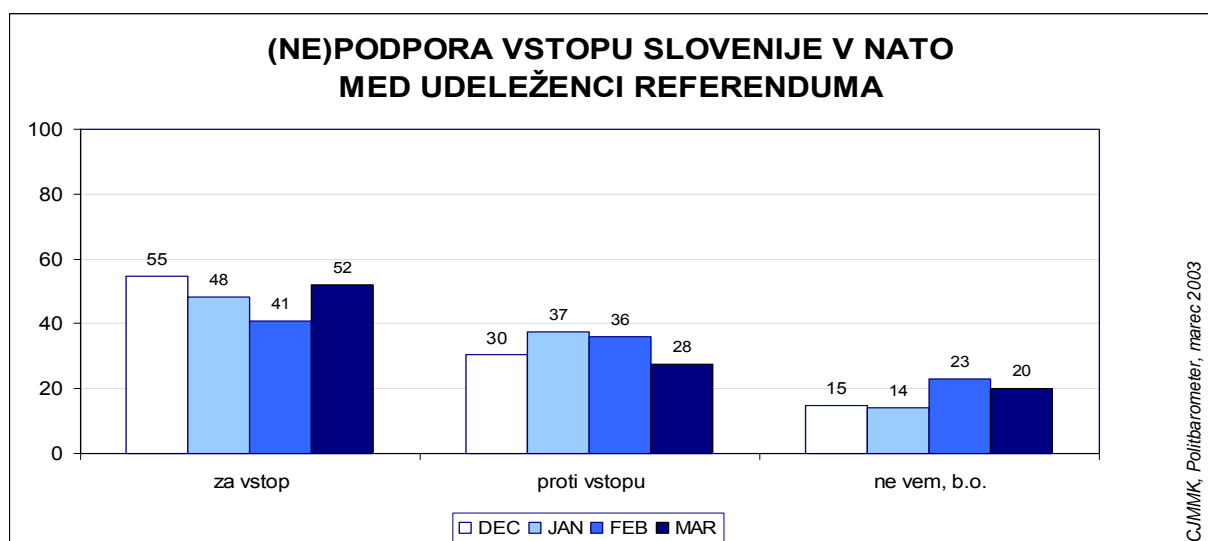
Graf 1.8

1.4 (Ne)podpora članstvu v NATO: "projekcija"

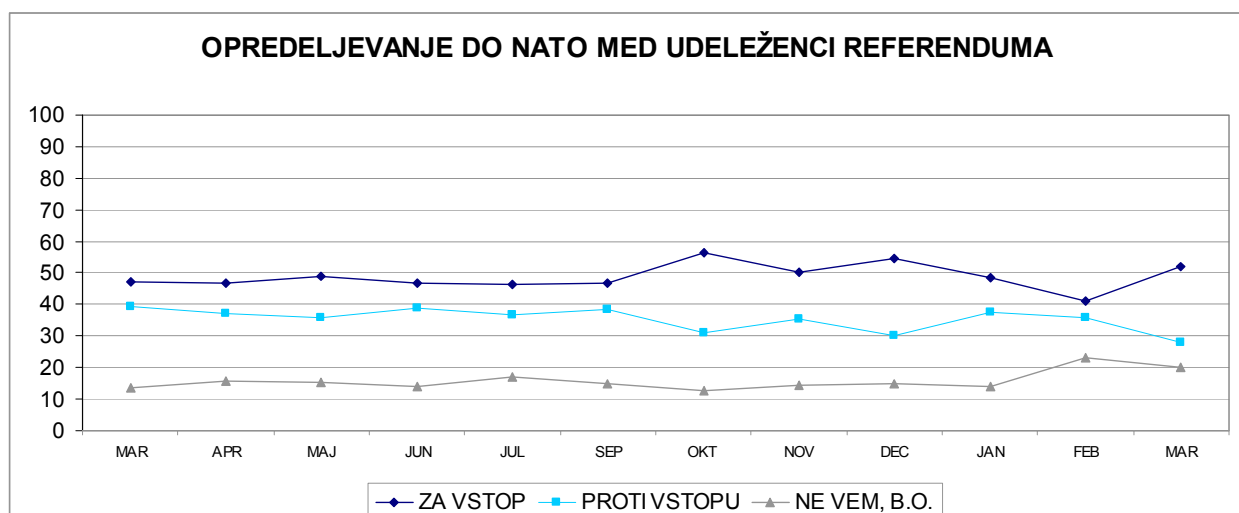
Če vzamemo napovedano udeležbo na referendumu, ki je v marčevski meritvi izredno visoka (88%) kot korekcijski kriterij projekcije, dobimo sliko, ki je prikazana v grafu 1.9. Razporeditev odgovorov v marcu se v glavnem izenači z decembrsko. Delež opredeljenih za vstop naraste iz februarja (41%) v marec (52%) – in se približa decembrski ravni. Delež opredeljenih proti vstopu se glede na januarjo in februarjo meritev bistveno zmanjša in ostane pod ravno decembra. Delež neopredeljenih je sicer nekoliko manjši kot februarja, vendar še vedno sorazmerno visok.

Graf 1.9

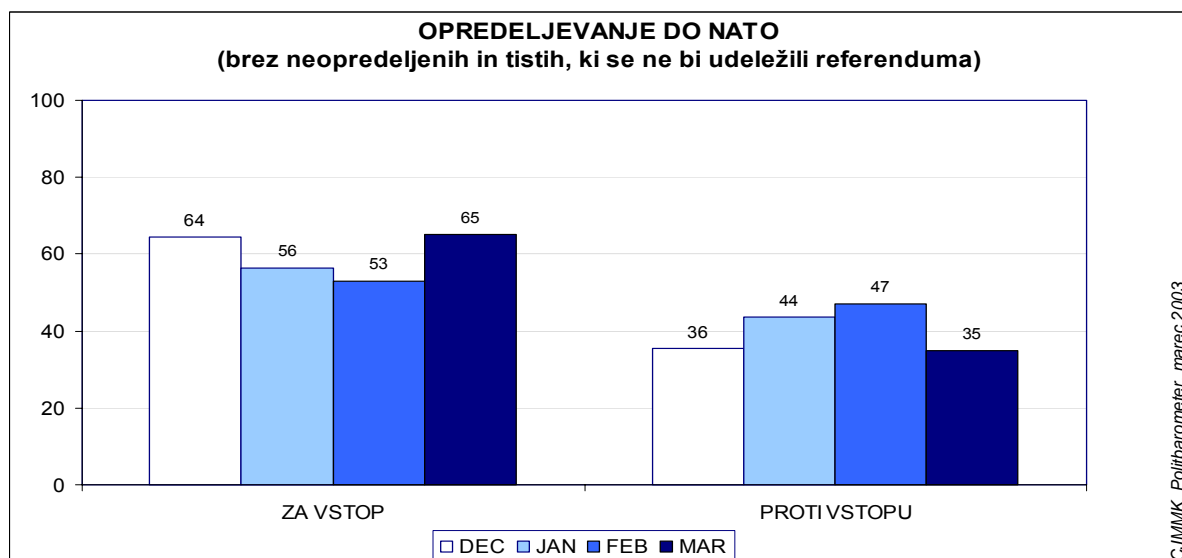
Kako se opredeljevanja na tej ravni gibljejo v obdobju od marca lani do marca letos, kaže graf 1.10. Tudi tu se potrdi že prej nakazan trend. Razponi med opredelitvami "za in proti" v zadnjih mesecih izrazito nihajo, tokratna meritev pa potrdi oktobrski in decembrski profil.

Graf 1.10

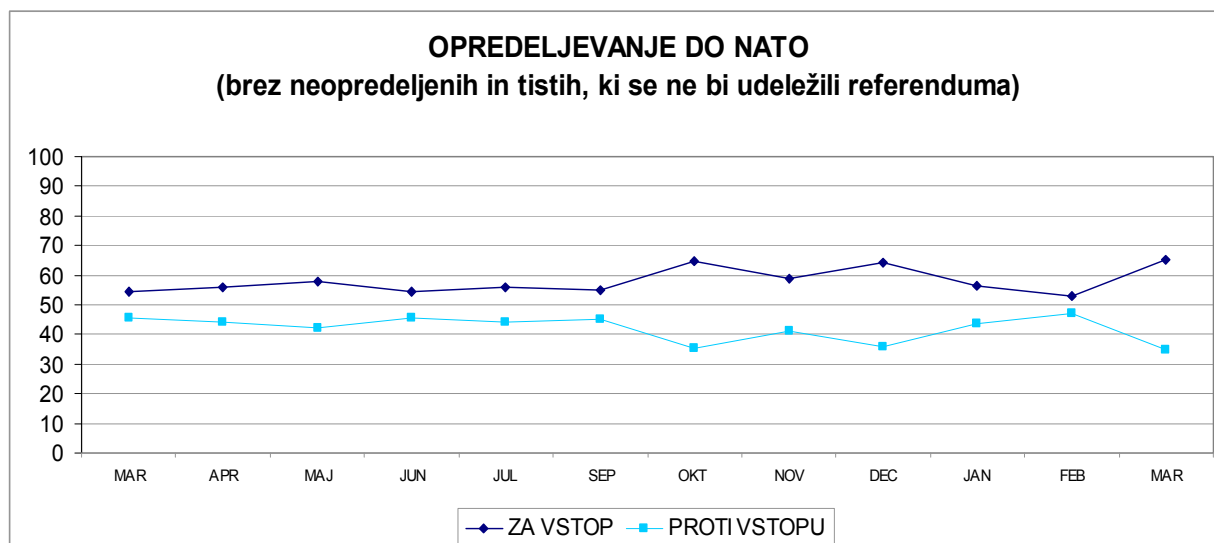
Dodatno ilustracijo za razumevanje opredeljevanja do NATO ponujata grafa 1.11 in 1.12, ki nakažeta opredeljevanje "za" oz. "proti" vstopu v NATO po predhodni izločitvi neopredeljenih in tistih respondentov, ki so izjavili, da se referendumu ne bi udeležili. Primerjava meritev v obdobju december-marec (graf 1.11) potrди že prej nakazane ugotovitve, le da v bolj izčiščeni obliki. Razmerje med opredeljenimi "za" oziroma "proti" NATO se številčno izrazi kot 65% : 35%.

Graf 1.11

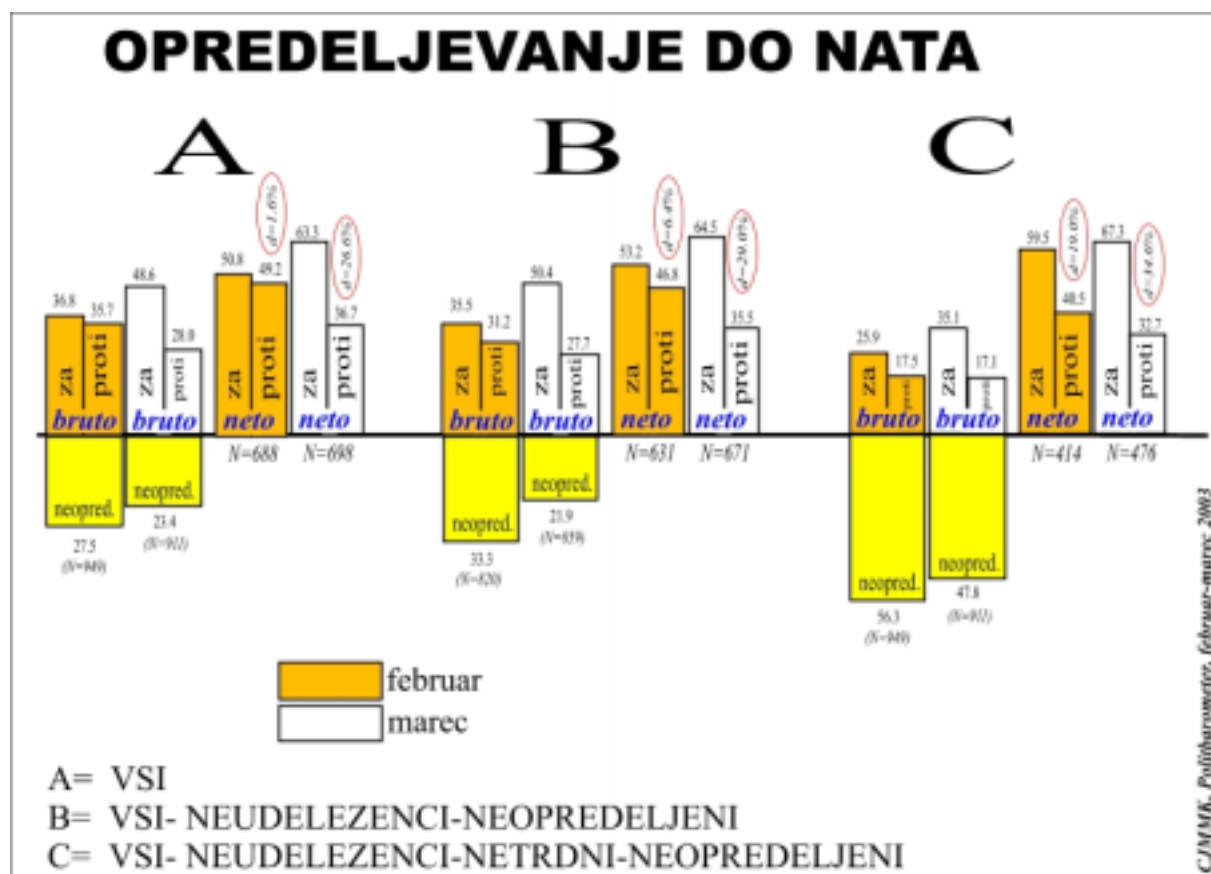
V grafu 1.12 je podan prikaz spreminjanja razmerja v opredelitvah v obdobju marec lani – marec letos.

Graf 1.12

Glede na minimalne razlike v deležih opredeljenih "za" oz. "proti" NATO v februarški meritvi, smo z izločanjem do vprašanja neopredeljenih, neudeležencev referendumu in ne trdno opredeljenih, poizkušali nakazati stopnjevito naraščanje razlik med opredeljenimi "za vstop" oz. "proti vstopu" v NATO. Te razlike so se na osnovi februarških rezultatov izrazile v obsegu od 1.6% do 6.5%. V grafu 1.13 je prikazan rezultat enake analize za februarško in marčevsko meritev, pri čemer je v preseku februar-marec na vseh treh ravneh analize opazen močan porast razlik, ki se izraža v obsegu: 26.6% na ravni (neto) vseh opredeljenih do NATO, 29.0% na neto ravni ob izločitvi neudeležencev referendumu in kar 34.6%, če iz predhodne skupine izločimo še netrdno opredeljene.

Graf 1.13

Slika 1.13 nas opozarja tudi, da se je v preseku februar-marec bistveno zmanjševal oz. zmanjšal delež neopredeljenih oz. neopredeljenih neudeležencev oz. neopredeljenih neudeležencev, ki nimajo trdnega stališča. Prostor za dodatno argumentiranje in pridobivanje podpore "za" oz. "proti" NATO se je v preseku februar-marec zmanjšal. Prostor za delovanje kampanje v času pred referendumom je tako zamejen na nekako 22% polnoletnih volivcev, ki jih označuje neopredeljenost do vprašanja članstva

Slovenije v NATO oz. ki nakazujejo, da se referendumu ne bodo udeležili. Če so ciljna skupina predreferendumskega delovanja tudi vsi tisti, ki svojega stališča oz. opredelitve do dileme niso označili kot trdnega in dokončnega, se možnost vplivanja, pa tudi verjetnost vpliva bistveno poveča, saj gre za skoraj slabo polovico vseh respondentov (47.8%).

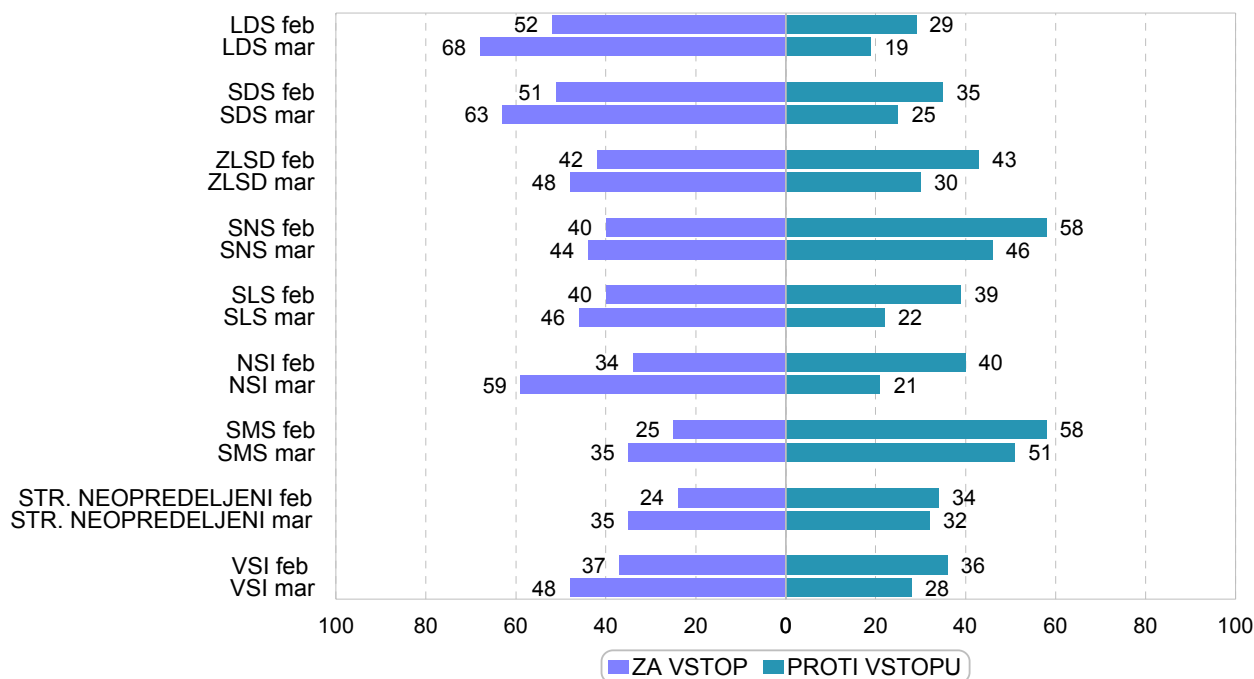
1.5 Nekaj strukturnih povezav

Iz priloženega tabelarnega gradiva je mogoče razbrati vse značilne povezave v zvezi z opredeljevanjem do NATO. Analiza omogoča vpogled v povezave v preseku marec 2002– marec 2003.

V ilustracijo nakazanih povezav ponujamo grafa 1.14 in graf 1.5, ki pokažeta, kako se "za" oz."proti" vstopu v NATO respondenti opredeljujejo glede na izražene strankarske preference oz. glede na samoopredeljenost na levo-desni lestvici.

Graf 1.14

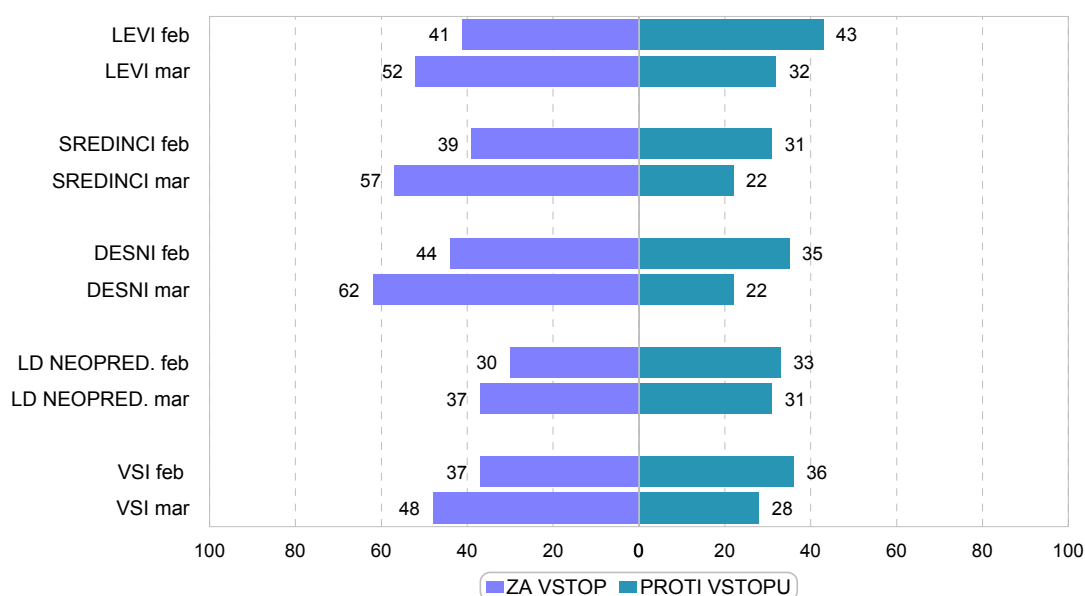
PREFERENTI STRANK SE OPREDELJUJEJO DO NATO REFERENDUMA (vključene le stranke s podporo N>20)

Prvi graf – tudi s primerjavami februar-marec – ponuja priložnost za sklep, da so preferenti LDS in SDS opredeljeni izrazito pro-NATO in da se ta opredeljenost iz februarja v marec močno poveča (pri LDS iz 52% na 68%; pri SDS iz 51% na 63%). Prevladujoča pronatovska opredeljenost pride do izraza tudi pri preferentih NSI (59%), ZLSD (48%) in SLS (44%); proti-NATO opredeljenost pa je najizrazitejša med preferenti SNS (februar 58%, marec 46%) in SMS (februar 58%, marec 51%). Pokaže se torej, da je protinatovska opredeljenost upadla iz februarja v marec prav pri vseh skupinah preferentov posameznih strank.

Graf 1.15

LEVO-DESNO SAMOOPREDELJENI SE OPREDELJUJEJO DO NATO REFERENDUMA

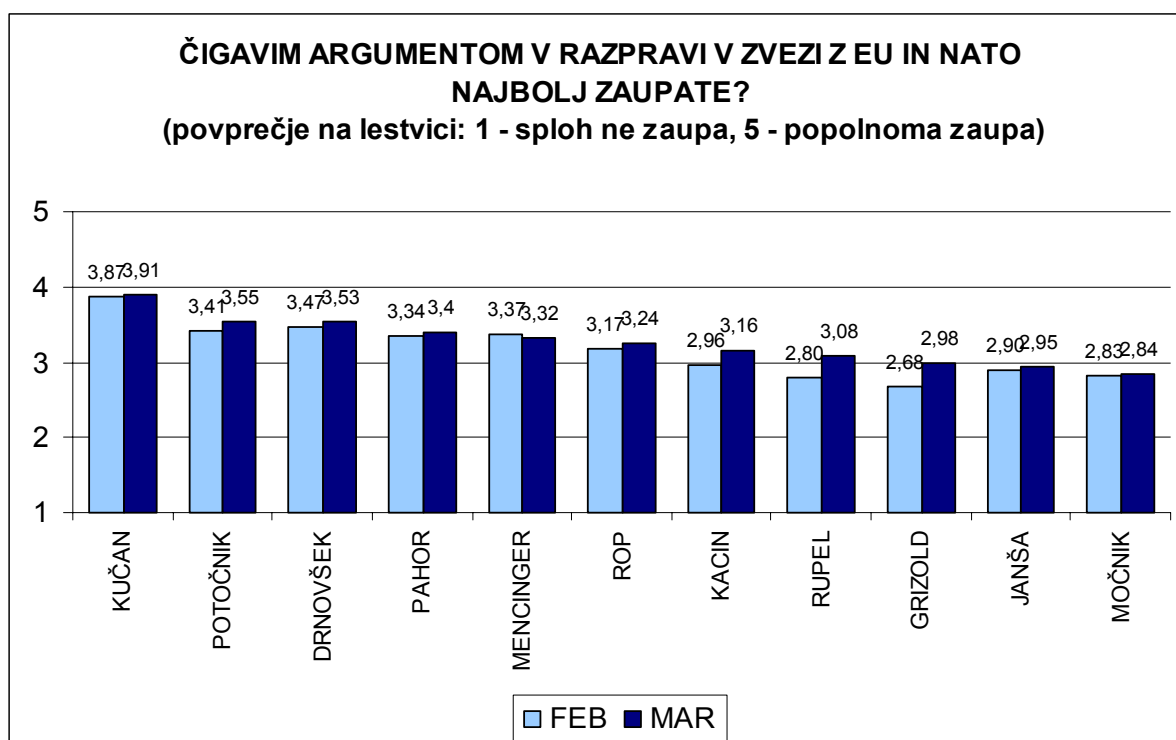
CJMMK, POLITBAROMETER, februar-marec 2003

Če stališča do NATO opazujemo z vidika samoopredeljevanja na levo-desni lestvici in pri tem upoštevamo meritve v februarju in marcu, vidimo, da so v prejšnjem mesecu razlike v opredeljevanju "za" NATO po skupinah neznatne, v marčevski meritvi pa se jasneje izrazijo. Tako je "za" NATO med levo samoopredeljenimi 52% vprašanih, med sredinsko opredeljenimi 57% in med desno opredeljenimi 62%. Ugotovitve se v glavnem skladajo z nakazanimi razlikami v opredeljevanju med skupinami preferentov posameznih strank s pripombo, da levo samoopredeljeni niso zgolj preferenti ZLSD, temveč v veliki meri tudi LDS, pa tudi SDS itd.

1.6 Čigavim argumentom respondenti najbolj zaupajo

Poizkušali smo ugotoviti, v kakšni meri respondenti ocenjujejo posamezne nosilce državnih funkcij in vidne akterje v razpravi o vključitvi Slovenije v EU in NATO. Že februarja smo izbrali 11 imen iz tega seznama v marcu nismo spreminjali. Zaupanje v argumente (vključenih posameznikov) v razpravi o NATO smo merili na 5-stopenjski lestvici. Dobljeni rang je prikazan v grafu 1.16.

Graf 1.16

Iz ranga in prikazanih srednjih vrednosti za februar in marec je mogoče razbrati, da z daleč najvišjo verodostojnostjo v argumentaciji "razpolaga" bivši PR Kučan, sledita pa mu PR Drnovšek in minister za evropske zadeve Potočnik, tem pa predsednik Državnega zbora Pahor, rektor ljubljanske Univerze Mencinger in predsednik Vlade Rop itd. Medmesečne primerjave pokažejo rahla niansiranja navzgor, ko so več zaupanja v marcu deležni Grizold, Rupel, Kacin, Rop, Potočnik, Drnovšek itd.

Iz grafa 1.17 pa je vidna ocena prispevka izbranih uglednih evropskih politikov na potek javne razprave o EU in NATO. Pokaže se, da so argumentacije, s katerimi so ob svojem obisku v Ljubljani nastopili predsednik evropske komisije Prodi, komisar za širitev EU Verheugen in generalni sekretar NATO Robertson, doživele v slovenski

javnosti v glavnem pozitiven odzven. To še posebej velja za Romana Prodija in Guenterja Verheugena.

Graf 1.17

